

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Research) ผู้จัดทำบัญชีของวัดไทยในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีของวัดไทยมาใช้ในการจัดทำแบบสอบถามและส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังผู้จัดทำบัญชีของวัดไทยในกรุงเทพมหานคร สำหรับการทดสอบทางสถิติจะใช้สถิติที่ไม่ใช้พารามิเตอร์ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของวัดไทยและการจัดทำบัญชี โดยใช้ Chi – Square Test โดยกำหนดให้ระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.05

6.1 สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและทางแก้ปัญหาสำหรับระบบบัญชีของวัดไทยในกรุงเทพมหานครทั้งพระอารามหลวงและวัดราษฎร์ เพื่อศึกษาการจัดทำบัญชี ปัญหาทางบัญชี และการควบคุมภายในของทุกระบบบัญชีที่สำคัญ พบว่า วัดไทยในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่พระอารามหลวงและวัดราษฎร์ไม่ได้จัดทำบัญชีตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) การจัดทำบัญชีของวัดไม่เป็นไปตามหลักการบัญชีและขาดการควบคุมภายในที่ดี

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบบัญชีและการควบคุมภายในของวัดไทยที่เป็นประเด็นสำคัญ มีดังนี้

1. ปัญหาด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

ผู้จัดทำบัญชีของวัดไทยส่วนใหญ่ขาดความรู้ความชำนาญด้านบัญชีโดยตรง ทำให้ไม่เข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านบัญชี การบันทึกบัญชีไม่ครบถ้วนและไม่มีการตรวจสอบเอกสารประกอบ การจัดทำบัญชีของวัดจึงไม่ถูกต้องตามหลักการบัญชี

เพื่อให้การจัดทำบัญชีเป็นไปในแนวทางเดียวกันและเพื่อส่งเสริมให้การจัดทำบัญชีเป็นไปตามหลักการบัญชีที่จะส่งผลให้เกิดการควบคุมภายในที่ดี กรมการศาสนาควรให้มีการอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านบัญชีแก่ผู้จัดทำบัญชีของวัดไทยรวมถึงการส่งผู้ที่มีความรู้ความชำนาญด้านบัญชีโดยตรงมาให้คำแนะนำปรึกษาในการจัดทำบัญชีของวัดไทยอย่างสม่ำเสมอ

2. ปัญหาการไม่แบ่งแยกหน้าที่

วัดขนาดเล็กส่วนใหญ่ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจน เจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบตั้งแต่ต้นจนจบเพียงผู้เดียวเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่เกิดการทุจริต

เพื่อป้องกันการเกิดความผิดพลาดในการบันทึกรายการและเพื่อให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดี วัดจะต้องมีการกำหนดหน้าที่งานด้านต่าง ๆ เป็นลายลักษณ์อักษรและควรแจ้งให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงหน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบ วัดควรแบ่งแยกหน้าที่ให้ชัดเจน ดังนี้

- 1.1 เจ้าหน้าที่การเงิน ควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้
 - 1.1.1 จัดทำเอกสารการรับเงินและเอกสารการจ่ายเงิน
 - 1.1.2 ตรวจสอบเอกสารประกอบการจ่ายเงินว่าถูกต้องครบถ้วน
 - 1.1.3 ตรวจสอบความถูกต้องของเงินสดคงเหลือในมือและในบัญชีทุกสิ้นวัน และเก็บรักษาเงินของวัดไว้ในที่ปลอดภัย
- 1.2 เจ้าหน้าที่บัญชี ควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้
 - 1.2.1 บันทึกบัญชีรับเงินและจ่ายเงินของวัด
 - 1.2.2 ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารทุกครั้งก่อนการบันทึกบัญชี
 - 1.2.3 ผ่านบัญชีไปยังบัญชีแยกประเภททั่วไป
 - 1.2.4 จัดทำทะเบียนคุม
- 1.3 เจ้าหน้าที่ธุรการ ควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้
 - 1.3.1 ดูแลรักษาทรัพย์สินของวัด
 - 1.3.2 หน้าที่จัดซื้อทรัพย์สิน
 - 1.3.3 หน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

3. ปัญหาด้านความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

วัดมีเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีไม่ครบถ้วนและไม่ได้มีการตรวจสอบเอกสารประกอบรายการ เอกสารต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นไม่ได้เป็นไปตามแบบของกรมการศาสนา

วัดควรกำหนดแบบฟอร์มสำหรับเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี ทุกฉบับจะต้องพิมพ์หมายเลขเรียงลำดับไว้ล่วงหน้าเพื่อให้สามารถติดตามและตรวจสอบได้ว่ามีเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีครบถ้วนหรือไม่ รวมทั้งการบันทึกบัญชีควรตรวจสอบรายละเอียดในเอกสารประกอบว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ก่อนการรับจ่ายเงิน เอกสารและแบบทะเบียนควรจัดทำบัญชีตามที่กรมการศาสนากำหนด

4. ปัญหาในการจัดเก็บเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

วัดขาดการควบคุมเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีทำให้เอกสารเกิดการสูญหายและไม่สามารถตรวจสอบได้ โดยเฉพาะเอกสารประกอบการจ่ายเงิน

เพื่อให้การจัดเก็บรักษาเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีมีประสิทธิภาพมากขึ้นและก่อให้เกิดการควบคุมภายในที่ดี วัดควรจัดทำทะเบียนคุมเอกสารสำคัญที่ใช้แล้วและยังไม่ได้ใช้บัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีควรเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย

5. ปัญหาการไม่จัดทำทะเบียนคุม

วัดไทยในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ไม่มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดและไม่ได้มีการตรวจนับทรัพย์สินทุกเดือน ทำให้วัดไม่สามารถทราบจำนวนทรัพย์สินของวัดที่แท้จริงและยากต่อการติดตามการเคลื่อนไหวของทรัพย์สินระหว่างเดือนได้ นอกจากนี้ วัดไม่ได้มีการกำหนดผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินที่แน่นอน ส่วนใหญ่จะเป็นการหมุนเวียนหน้าที่กันระหว่างพระสงฆ์ในวัด

วัดไทยควรจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดให้เป็นปัจจุบันโดยจัดประเภททรัพย์สินของวัดไว้เป็นหมวดหมู่ มีการตรวจนับทรัพย์สินของวัดทุกเดือนและควรตรวจสอบยืนยันยอดจากการตรวจนับกับยอดในทะเบียนคุม ตลอดจนการตรวจสอบสภาพทรัพย์สินของวัดให้พร้อมที่จะใช้งานอยู่เสมอ นอกจากนี้ การยืมทรัพย์สินของวัดไปใช้จะต้องได้รับอนุมัติจากเจ้าอาวาส สำหรับทรัพย์สินของวัดที่มีมูลค่าสูง วัดควรเก็บรักษาหลักฐานการได้มาซึ่งทรัพย์สินไว้ในที่ปลอดภัย มีการรายงานทรัพย์สินของวัดต่อที่ประชุมทุกเดือน ซึ่งตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ข้อ 1 กำหนดให้วัดจัดทำสมุดทะเบียนทรัพย์สินอย่างน้อย 2 เล่ม คือ ทะเบียนสังฆาริมทรัพย์สำหรับจดของเคลื่อนที่ได้ และทะเบียนสังฆาริมทรัพย์สำหรับจดของเคลื่อนที่ไม่ได้ สมุดทะเบียนทรัพย์สินให้ใช้ตามแบบของกรมการศาสนา

6. ปัญหาด้านความถูกต้องครบถ้วนของการจัดทำบัญชี

การบันทึกรายการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะถูกบันทึกในสมุดบัญชีขั้นต้นเท่านั้นและไม่มีการผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภททั่วไป รวมถึงไม่มีการแยกประเภทรายการบัญชีรายได้และบัญชีค่าใช้จ่าย วัดมักจะมีบันทึกเงินสดที่ได้รับเป็นรายได้ทั้งจำนวนและบันทึกเงินสดที่จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน ซึ่งวัดควรจัดทำบัญชีแยกประเภทเพื่อใช้ในการตรวจสอบความถูกต้องของการบันทึกรายการบัญชีและจัดทำสมุดรายวันทั่วไปเพื่อใช้บันทึกรายการที่ไม่เกี่ยวกับเงินสด เช่น การบันทึกการปรับปรุงและการบันทึกการปิดบัญชี นอกจากนี้ การบันทึกบัญชีจะต้องมีเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีครบถ้วนและถูกต้อง การตรวจสอบความถูกต้องในการจัดทำบัญชีควรเป็นหน้าที่ของผู้มีความรู้ด้านการตรวจสอบหรือผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

7. การจัดทำงบการเงิน

วัดควรจัดให้มีสมุดบัญชีต่าง ๆ ในการลงบัญชีรับเงินและจ่ายเงินโดยการจัดทำสมุดบัญชีแยกประเภทรายได้และค่าใช้จ่ายคนละเล่ม นอกจากนี้ วัดควรจัดทำงบการเงินแสดงรายได้ค่าใช้จ่ายและยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นปี และการจัดทำงบดุลแสดงรายการทรัพย์สิน หนี้สินและส่วนทุนของวัดในรอบ 1 ปี ตลอดจนการนำเสนองบการเงินต่อที่ประชุมของวัดและกรรมการศาสนาเป็นประจำทุกปีเพื่อสะดวกในการตรวจสอบ ทั้งนี้ กรรมการศาสนาควรกำหนดรูปแบบของงบการเงินให้วัดถือปฏิบัติ

6.2 งานวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาปัญหาและทางแก้ปัญหาสำหรับระบบบัญชีของวัดไทยในกรุงเทพมหานครเท่านั้น การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังวัดต่าง ๆ ในเขตภูมิภาค เพื่อส่งเสริมให้วัดไทยในประเทศทุกวัดมีการจัดทำบัญชีที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันและมีระบบการควบคุมภายในที่ดี

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่ากฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ที่กรมการศาสนาบัญญัติขึ้นเพื่อให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ตลอดจนการกำหนดแบบทะเบียนและบัญชีนั้นจัดทำขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2505 และข้อกำหนดบางข้อไม่สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานของวัดไทยในปัจจุบัน เช่น การเก็บรักษาเงินของวัด การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี เป็นต้น นอกจากนี้ วัดไทยแต่ละแห่งมีการจัดทำบัญชีของวัดเอง ทำให้การจัดทำบัญชีของวัดไม่เป็นปัจจุบันและไม่ถูกต้องตามหลักการบัญชี ขาดการควบคุมภายในที่ดีและขาดการตรวจสอบ ดังนั้น กรมการศาสนาควรปรับปรุงข้อกำหนดกฎกระทรวงให้เป็นปัจจุบัน การส่งเสริมให้วัดไทยจัดทำบัญชีอย่างถูกต้องและการเข้ามามีบทบาทในการควบคุมให้การจัดทำบัญชีของวัดไทยเป็นไปในแนวทางเดียวกัน การจัดให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดี หรือจัดทำเป็นคู่มือสำหรับการจัดทำบัญชีของวัดไทยโดยเฉพาะเพื่อความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งวัดไทยควรที่จะจัดทำบัญชีตามข้อกำหนดฉบับที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว